

»ŠEST STOLJEĆA HRVATSKOGA LEKCIONARA« JERKA FUČAKA

VATROSLAV FRKIN, OFM, ZAGREB

A. DOSADAŠNJI OSVRTI

Tijekom 1976. izašle su tri recenzije (Juraj Kolarić, Slavko Kovačić i Josip Tandarić)¹ o Fučakovu djelu »Šest stoljeća hrvatskoga lektionara u sklopu jedanaest stoljeća hrvatskoga glagoljaštva«. Djelo je izdala »Kršćanska sadašnjost« 1975. u Zagrebu. Bibliografija ima 28 stranica, tj. od 7–35. Autor je pod naslovom »Literatura« (18–35 stranice) naveo 476 izvora. Djelo ima 391 stranicu i 918 bilježaka. U mnogim bilješkama se nalazi po više autora s kojima Fućak potkrepljuje svoje tvrdnje. Format djela je v8°. Kao prilog djelu autor je dodao 32 slike.

1. Recenzija Juraja Kolarića dosta je kratka. Završava slijedećom rečenicom: »Studija J. Fućaka otkriva nam bogatu i jedinstvenu kulturnu baštinu ovog našeg tla na kojoj nam mogu zavidjeti i najveći europski kulturni narodi. Ona povrh toga potiče da se istraživački rad na tom području nastavi i intenzivira. Zato ta knjiga nije samo 'skroman doprinos tom istraživanju' kako kaže sam pisac u predgovoru (str. 43) već je to pothvat koji kao plod višegodišnjeg istraživačkog rada zaslužuje svaku pohvalu«².

2. Dok Kolarić pristupa recenziji Fućakovog djela kao povjesničar općenito, dotle Slavko Kovačić puno konkretnije piše svoju recenziju, također kao crkveni povjesničar. Zato u tom smislu Kovačić ima vrlo mnogo primjedaba. Kovačić kaže da se Fućak služio autorima koji »baš nisu stručnjaci za našu crkvenu povijest«³. Tu misli na neke hrvatske povjesničare književnosti⁴. Kako Fućakovo djelo ima tri dijela, tako se i Kovačić zadržava na analizi svakoga od njih. Najviše primjedbi ima na drugi dio knjige gdje »pisac dosta opširno obrađuje povijest

¹ a) KOLARIĆ, Juraj: J. Fućak, *Šest stoljeća hrvatskog lektionara*, Zagreb 1975. Bogoslovska smotra, god. XLVI, br. 4. Zagreb 1976, str. 526–528.

b) KOVAČIĆ, Slavko: Jerko Fućak, *Šest stoljeća hrvatskog lektionara u sklopu jedanaest stoljeća hrvatskog glagoljaštva*. Izdanje Kršćanske sadašnjosti, Zagreb 1975. Crkva u svijetu, god. XI, br. 4. Split 1976, str. 382–387.

c) TANDARIĆ, Josip: Jerko Fućak, *Šest stoljeća hrvatskoga lektionara u sklopu jedanaest stoljeća hrvatskoga glagoljaštva*. *Analecta croatica christiana*, sv. VIII. Zagreb, Kršćanska sadašnjost, 1975, str. 391+32. Slovo 25–26. Zagreb 1976, str. 432–440.

² Vidi br. 1a, str. 527–528.

³ Vidi br. 1b, str. 384.

⁴ Vidi br. 1b, str. 384.

slavenskog bogoslužja u Hrvata od prvih početaka pa sve do iza II. vatikanskog koncila⁵. Taj drugi dio ima naslov »Tisuću i sto godina staroslavenskog bogoslužja«. Obuhvaća stranice od 75–196.

Za treći dio (Šest stoljeća hrvatskog lekcionara) Kovačić ima »samo nekoliko manje značajnih kritičkih primjedbi«⁶. On kaže: »Ovaj dio je najizravniji predmet autorova rada. Njim smo konačno dobili suvremen prikaz svih dosad poznatih naših lekcionara u jednoj knjizi. Prije Fućaka su o pojedinim od njih u raznim znanstvenim časopisima pisali uglavnom jezikoslovci, a ovdje ih prikazuje i procjenjuje i bibličar, prevodilac Svetog pisma i supriredivač najnovijeg hrvatskog lekcionara. Važno je naglasiti da pisac nastoji suditi trijezno i objektivno, pa i onda kad nam prikazuje razračunavanja među pojedinim prevoditeljima-priredivačima lekcionara i njihovim kritičarima iz novijeg i najnovijeg razdoblja. Pokušava dati i neka zdrava načela, koja bi slične polemike pretvorila u tako potrebna kritička razjašnjenja, iz čega bi onda i pisci-prevoditelji i Crkva i cijeli narod imali samo korist⁷.

Svoj osvrt Kovačić završava ovim riječima: »Završavajući ovaj kritički osvrt za Fućakovo djelo možemo slobodno reći da je u cjelini dobro zamišljeno, a u većem dijelu i napisano, da u njemu ima upravo izvanredno uspješnih izričaja, odlomaka, stranica pa i cijelih poglavlja. Prava je šteta što drugi dio knjige nije u svim pojedinostima solidno izrađen i provjeren. Dobiva se dojam da je rađen na brzinu, možda i naknadno proširivan, što gotovo redovito urodi nekim promašajima«⁸.

3. Najveći osvrt na Fućakovo djelo napisao je Josip Tandarić⁹, znanstveni savjetnik u »Staroslavenskom zavodu« i poznati istraživač hrvatskog glagolizma¹⁰.

Kada Tandarić tvrdi da se svaki novi rad s područja povijesti hrvatskog lekcionara očekuje s velikim zanimanjem, pa je tako dočekano i Fućakovo djelo, onda je opravdano i očekivanje da bi takvo djelo »imalo dati odgovor na mnoga pitanja«¹¹.

Hvaleći bogatu bibliografiju (vrela i literatura), Tandarić se osvrće na Fućakove riječi iz uvoda knjige da je »imao u rukama 101 izdanje i 5 rukopisa potpunih lekcionara na narodnom jeziku različitih naših krajeva i razdoblja, petnaest što tiskanih što rukopisnih pasionala, četrnaest pučkih misala«¹². Kao istraživač, Tandarić znade što je sve trebalo učiniti, proputovati i pronaći djela kako bi se napravilo ovakvo djelo.

On je sintetički prikazao Fućakovo djelo na tri¹³ stranice svojega prikaza. Njegova su očekivanja razočarana drugim dijelom Fućakove knjige¹⁴. Zato se posebno zadržao na toj građi »promatrajući je s filološkog (slavističkog stajališta)¹⁵.

⁵ Vidi br. 1b, str. 383.

⁶ Vidi br. 1b, str. 386.

⁷ Vidi br. 1b, str. 385–386.

⁸ Vidi br. 1b, str. 387.

⁹ Vidi br. 1c, str. 432–440.

¹⁰ Slovo, sv. 36 (1986), Zagreb, 228 str.

¹¹ Vidi br. 1c, str. 432.

¹² FUĆAK, Jerko: *Šest stoljeća hrvatskoga lekcionara u sklopu jedanaest stoljeća hrvatskoga glagoljstva*. Zagreb 1975, str. 39.

¹³ Vidi br. 1c, str. 432–434.

¹⁴ Vidi br. 12, str. 75–196.

¹⁵ Vidi br. 1c, str. 434–439.

B. ŠTO JOŠ REĆI?

Slažem se s Kolarićem koji drži da je ovo djelo »pothvat koji kao plod višegodišnjeg istraživačkog rada zaslužuje svaku pohvalu«¹⁶.

Vrijedna je pažnje za crkvenog povjesničara Kovačićeva recenzija drugog dijela Fućakove knjige¹⁷.

Lingvistički pristup Josipa Tandarića daje možda najcjelovitiji prikaz vrijednosti Fućakova djela¹⁸.

Prema iznesenom, Kovačić i Tandarić su se najviše »okomili« na drugi dio Fućakove knjige. Nažalost, sva su trojica već pokojni, tj. Kovačić, Tandarić i Fućak. Mislim da bi, svaki sa svoga stajališta, bili kadri napraviti djelo dostojno hrvatske tisućstogodišnje staroslavske bogoslužne tradicije. Ne znam koliko ćemo čekati da se nađu takva trojica ljudi. Držim da ćemo dugo čekati da se sve to spoji u jednoj osobi.

Budući da je treći dio Fućakova djela najopširniji i prema mišljenju Kovačića¹⁹ i Tandarića²⁰ najbolji i najoriginalniji, držim da o tom trećem dijelu Fućakove knjige treba, uz rečene recenzente, još nešto reći.

Najuže je s trećim dijelom knjige povezan najveći dio bibliografije od 7–18 stranice. Velik dio predgovora (37–43. stranice) namijenjen je trećem dijelu knjige kao i najveći dio zaključka (347–364. stranice). Valja spomenuti da Fućakova knjiga od 197–345. stranice ima 226 bilježaka. Mnoge od tih bilješki imaju po više autora čija je mišljenja Fućak uvažavao pripremajući tekst knjige.

Upravo je za sastavljanje trećeg dijela trebalo obići velik dio knjižnica diljem Hrvatske, Bosne i Hercegovine, Mađarske i Austrije. Oko 50 posto djela-lekcionara Fućak je našao u Nacionalnoj i sveučilišnoj biblioteci u Zagrebu. Ipak, 50 posto posla morao je obaviti na terenu²¹.

Budući da su navedena sva izdanja lekcionara, čitanja Svetog tjedna i pučkih misala do kojih je Fućak došao, ovo je djelo velika pomoć knjižničarima za daljnja istraživanja i identifikaciju primjeraka koji su oštećeni.

Kada Fućak kaže da je »imao u rukama 101 izdanje i 5 rukopisa potpunih lekcionara na narodnom jeziku različitih naših krajeva i razdoblja, petnaest što tiskanih što rukopisnih pasionala, četrnaest pučkih misala«²², onda to znači da je svakome od njih posvetio vrijeme (jednom više drugom manje), što potvrđuju obrađeni lekcionari (sa zabilježenim signaturama knjižnica koje ih posjeduju) od 197–345 stranice.

Na temelju trećeg dijela Fućakove knjige mogu reći da je, oslonivši se na izvore, autor obradio oko stotinu lekcionara. Mislim da na umu valja imati njegovo nastojanje da navede i knjižnice u kojima se čuvaju pojedini primjerci istog lekcionara, pasionala ili misala. Mnoge knjižnice koje posjeduju ovakva djela bile su mu nepristupačne zbog nesređenosti, što se može jasno vidjeti jer su pogotovo nalazišta istih djela izostavljena i u Južnoj i u Sjevernoj Hrvatskoj.

¹⁶ Vidi br. 1a, str. 528.

¹⁷ Vidi br. 1b, str. 383–385.

¹⁸ Vidi br. 1c, str. 432–440.

¹⁹ Vidi br. 1b, str. 385–386.

²⁰ Vidi br. 1c, str. 434. i 440.

²¹ Vidi br. 12, str. 7–18.

²² Vidi br. 12, str. 39.

Ovu tvrdnju potkrepljujem činjenicom da Hrvatska ima više od sto i deset spomeničkih knjižnica. Fućakova bibliografija, tj. signatura knjižnica iz kojih se koristio djelima, nije obuhvatila niti 40 posto istih knjižnica. Dakle, valja nastaviti ovaj rad na prikupljanju još neotkrivenih nalazišta navedenih i navedenih lektionara diljem domovine Hrvatske. Fućakove su riječi: »Predajem javnosti ovaj plod višegodišnjeg istraživanja, svjestan da je mnogo toga nedovršeno i nedorečeno; mnogi su uvidi i rezultati djelomični. Činilo mi se korisno skupiti ih i predati drugima kao materijal za daljnje istraživanje. Bit ću sretan ako moj trud baci pramen svjetla na ova stara, ali tako nepoznata ili slabo poznata pitanja i nadasve, ako moji zaključci – možda netočni i djelomični – budu nekome povodom da ih ispravi i upotpuni«²³.

Smatram da je »ovaj plod višegodišnjeg istraživanja« veliki dar povjesničarima, lingvistima, bibličarima i knjižničarima.

Hvala ocu Jerku Fućaku što nam je dao »materijal za daljnja istraživanja«. Velik i dugogodišnji trud cijenit će svi koji će u budućnosti raditi na obradi lektionara i drugih liturgijskih knjiga. Autor ovoga enciklopedijskog djela o hrvatskom lektionaru zaslužuje svako poštovanje i zahvalnost svih koji će se ovom studijom koristiti u svojem daljnjem radu.

Otac Jerko s ljubavlju je godinama radio na ovome djelu, s ljubavlju nam ga predao, a vjerujem da će se oni koji se budu koristili tim dugogodišnjim trudom s ljubavlju sjetiti oca Jerka Fućaka.

---

²³ Vidi br. 12, str. 43.